YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

1 päivänä lokakuuta 2009 *

Asiassa C-103/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg (Itävalta) on esittänyt 29.2.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 6.3.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Arthur Gottwald

vastaan

Bezirkshauptmannschaft Bregenz,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit M. Ilešič, A. Tizzano (esittelevä tuomari), A. Borg Barthet ja E. Levits,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: J. Mazák,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.3.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Arthur Gottwald, edustajinaan Rechtsanwalt H. Frick ja Rechtsanwalt T. Dietrich,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään E. Riedl ja G. Eberhard,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään N. Yerrell, G. Braun ja D. Maidani,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.4.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 12 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa osapuolina ovat Arthur Gottwald ja Bezirkshauptmannschaft Bregenz (Bregenzin (Itävalta) ensimmäisen asteen hallinto-viranomainen) ja joka koskee kyseisen viranomaisen tiemaksun suorittamatta jättämisestä määräämää sakkoa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansallinen säännöstö

3 Liittovaltion tiemaksuista annetun lain (Bundesstraßen-Mautgesetz 2002, BGBl. I, 109/2002), sellaisena kuin sitä sovellettiin pääasiassa (jäljempänä BStMG 2002), 10 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Maksullisten liikenneväylien käytöstä yksiakselisilla ajoneuvoilla ja useampiakselisilla ajoneuvoilla, joiden hyväksytty kokonaispaino on enintään 3,5 tonnia, peritään aikaperusteinen tiemaksu.”

4 BStMG 2002:n 11 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Aikaperusteinen tiemaksu on suoritettava ennen maksullisten liikenneväylien käyttämistä kiinnittämällä maksumerkki ajoneuvoon.”

5 BStMG 2002:n 13 §:n 2 momentissa, joka koskee ilmaisen vuosittaisen maksumerkin myöntämistä henkilöille, joilla on invalidikortti, säädetään seuraavaa:

”Bundesamt für Soziales und Behindertenwesenin (liittovaltion sosiaali- ja vammaisasioiden virasto) on myönnettävä hakemuksesta asianomaisen moottoriajoneuvoluokan ilmainen vuosittainen maksumerkki sellaisten vammaisten henkilöiden ajoneuvoihin, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on Itävallassa ja joiden nimiin on rekisteröity vähintään sellainen useampiakselinen ajoneuvo, jonka hyväksytty kokonaispaino on enintään 3,5 tonnia, jos näillä henkilöillä on liittovaltion vammaislain (Bundesbehindertengesetz) – – 40 §:n mukainen invalidikortti, johon on merkitty huomattava pysyvä liikuntavamma, josta seuraavan pysyvän terveyshaitan tai näkövamman vuoksi julkisten liikennevälineiden käyttö on kohtuuttoman hankalaa.”

6 BStMG 2002:n 20 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Maksullisia liikenneväyliä käyttävien ajoneuvojen kuljettajat, jotka eivät ole asianmukaisesti suorittaneet – – tiemaksua, syyllistyvät hallinnolliseen rikkeeseen, ja heille määrätään sakkorangaistus, jonka suuruus on 400–4 000 euroa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

7 Arthur Gottwald on Saksan kansalainen, jonka kotipaikka on Hampurissa (Saksa) ja jolla on täydellinen neliraajahalvaus, jonka vuoksi hän on menettänyt neljännen rintanikaman alapuoliset toimintonsa. Gottwaldille on tällä perusteella myönnetty Saksassa invalidikortti.

8 Gottwald ajoi 26.8.2006 ajoneuvoaan Itävallassa maksullisilla tieosuuksilla matkustaessaan Itävallassa sijaitsevaan lomanviettopaikkaansa. Liikennetarkastuksen yhteydessä todettiin, ettei Gottwald ollut suorittanut etukäteen aikaperusteista tiemaksua kiinnittämällä voimassa olevaa maksumerkkiä ajoneuvoonsa.

9 Bezirkshauptmannschaft Bregenz määräsi näin ollen Gottwaldille 200 euron suuruisen sakon 4.12.2006 tehdyllä päätöksellä, josta Gottwald nosti kanteen Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlbergissä.

10 Gottwald vetosi kanteessaan muun muassa siihen, että koska hänellä on neliraajahalvaus, jonka vuoksi hänelle on myönnetty Saksassa invalidikortti, hänellä oli oikeus saada Itävallassa ilmainen maksumerkki BStMG 2002:n 13 §:n 2 momentin mukaisesti samalla tavalla kuin sellaiset vammaiset henkilöt, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on Itävallassa.

11 Näissä olosuhteissa Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg, jolla oli epäilyjä siitä, ovatko kyseisen maksumerkin myöntämisedellytykset yhteisön oikeuden

mukaisia, päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko EY 12 artiklan tulkittava olevan esteenä sellaisen kansallisen säädöksen soveltamiselle, jonka nojalla moottoriajoneuvoille tarkoitettu ilmainen vuosittainen maksumerkki, joka oikeuttaa käyttämään liittovaltion maksullisia teitä, myönnetään ainoastaan niille tarkemmin määritellystä haitasta kärsiville henkilöille, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on Itävallassa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

12 Kansallinen tuomioistuin haluaa kysymyksellään lähinnä selvittää, onko EY 12 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön kaltaiselle lainsäädännölle, jonka mukaan moottoriajoneuvoille tarkoitettu ilmainen vuosittainen maksumerkki myönnetään ainoastaan niille vammaisille henkilöille, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on Itävallassa.

Tutkittavaksi ottaminen

13 Itävallan hallitus väittää, että ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta sen vuoksi, että kysymys on täysin hypoteettinen eikä sillä ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta, sillä Gottwald ei ole tehnyt hakemusta saadakseen kyseisen ilmaisen vuosittaisen maksumerkin Itävallassa.

14 Itävallan viranomaiset väittävät erityisesti, että esillä oleva ennakkoratkaisukysymys ei liity kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen, sillä pääasia ei koske päätöstä, jolla evättäisiin BStMG 2002:n 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun kyseisen ilmaisen maksumerkin myöntäminen, vaan asia koskee ainoastaan sitä, että Gottwald vastusti sakkoa, joka hänelle oli määrätty BStMG 2002:n 20 §:n 1 momentin ja saman lain 11 §:n 1 momentin perusteella sen vuoksi, ettei hän ollut maksanut aikaperusteista tiemaksua.

15 Tätä väitettä ei kuitenkaan voida hyväksyä.

16 Tältä osin on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisten tuomioistuinten, joissa asia on vireillä ja jotka vastaavat annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko niiden yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Näin ollen on niin, että koska esitetyt ennakkoratkaisukysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (ks. erityisesti asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok., s. I-2099, 38 kohta; asia C-18/01, Korhonen ym., tuomio 22.5.2003, Kok., s. I-5321, 19 kohta ja asia C-295/05, Asemfo, tuomio 19.4.2007, Kok., s. I-2999, 30 kohta).

17 Tästä seuraa, että olettamasta, jonka mukaan kansallisten tuomioistuinten esittämillä ennakkoratkaisukysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, voidaan poiketa ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa eli muun muassa silloin, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä näissä kysymyksissä tarkoitettujen yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen (ks. erityisesti asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok., s. I-4921, 61 kohta ja asia C-212/06, Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon, tuomio 1.4.2008, Kok., s. I-1683, 29 kohta).

18 Vaikka Arthur Gottwald ei olekaan tehnyt hakemusta ilmaisen maksumerkin saamiseksi BStMG 2002:n 13 §:n 2 momentin mukaisesti, nyt esillä olevassa asiassa ei voida sulkea pois sitä, että yhteisöjen tuomioistuimen antama vastaus voi tosiasiallisesti vaikuttaa kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian lopputulokseen.

19 Itävallan hallituksen suullisessa käsittelyssä antamista tiedoista nimittäin ilmenee, että kansallinen tuomioistuin voi alentaa sakon määrää, jos se katsoo, että pääasian kantajalla olisi ollut oikeus saada kyseinen ilmainen maksumerkki sen oikeutensa perusteella, joka on vahvistettu EY 12 artiklassa ja jonka mukaan hänellä on oikeus olla joutumatta syrjityksi kansalaisuutensa perusteella.

20 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, jossa mahdollisesti todetaan, että kyseinen EY:n perustamissopimuksen määräys on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännölle, voi olla sellainen lieventävä olosuhde, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi alentaa Gottwaldille määrätyn sakon määrää.

21 On siis todettava, ettei asiassa ilmene selvästi, että tällä tulkintapyynnöllä ei olisi merkitystä sen ratkaisun kannalta, jonka tekemistä kansalliselta tuomioistuimelta on vaadittu.

22 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

23 Aivan ensiksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin kansalaisen aseman tarkoituksena on olla jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuinen asema, jonka perusteella samassa tilanteessa olevat jäsenvaltioiden kansalaiset voivat saada osakseen saman oikeudellisen kohtelun kansalaisuudestaan riippumatta, jollei tätä koskevista nimenomaisesti määrätyistä poikkeuksista muuta johdu (asia C-209/03, Bidar, tuomio 15.3.2005, Kok., s. I-2119, 31 kohta ja asia C-403/03, Schempp, tuomio 12.7.2005, Kok., s. I-6421, 15 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, Euroopan unionin kansalainen voi erityisesti vedota EY 12 artiklaan, jossa kielletään kansalaisuuteen perustuva syrjintä, kaikissa niissä tilanteissa, jotka kuuluvat yhteisön oikeuden aineelliseen soveltamisalaan (asia C-85/96, Martinez Sala, tuomio 12.5.1998, Kok., s. I-2691, 62 kohta ja em. asia Schempp, tuomion 17 kohta).

25 Tällaisiin tilanteisiin kuuluvat erityisesti tapaukset, jotka koskevat EY 18 artiklassa myönnetyn, liikkumista ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskevan vapauden käyttämistä (ks. asia C-148/02, Garcia Avello, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-11613, 24 kohta; em. asia Bidar, tuomion 33 kohta ja asia C-158/07, Förster, tuomio 18.11.2008, Kok., s. I-8507, 37 kohta).

26 Näissä olosuhteissa Arthur Gottwaldin kaltainen jäsenvaltion kansalainen voi vedota EY 12 artiklassa vahvistettuun oikeuteensa olla joutumatta syrjityksi kansalaisuutensa perusteella silloin, kun hän käyttää vapauttaan liikkua ja oleskella yhteisön alueella viettääkseen lomaa toisessa jäsenvaltiossa.

27 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että oman valtion ja muiden valtioiden kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevilla oikeussäännöillä ei kielletä ainoastaan avointa kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää, vaan myös kaikki peitellyn syrjinnän muodot, jotka muiden erotteluperusteiden soveltamisen perusteella johtavat tosiasiallisesti samaan lopputulokseen (ks. erityisesti

asia C-29/95, Pastoors ja Trans-Cap, tuomio 23.1.1997, Kok., s. I-285, 16 kohta; asia C-224/00, komissio v. Italia, tuomio 19.3.2002, Kok., s. I-2965, 15 kohta ja asia C-28/04, Tod's ja Tod's France, tuomio 30.6.2005, Kok., s. I-5781, 19 kohta).

28 Näin on erityisesti silloin, kun on kyse toimesta, jossa säädetään kotipaikkaan tai asuinpaikkaan perustuvasta erottelusta, koska vaarana on, että kyseistä toimea sovelletaan pääasiallisesti muiden jäsenvaltioiden kansalaisten vahingoksi, koska henkilöt, joiden kotipaikka tai asuinpaikka ei ole asianomaisen jäsenvaltion alueella, ovat useimmiten muiden valtioiden kansalaisia (ks. erityisesti asia C-224/97, Ciola, tuomio 29.4.1999, Kok., s. I-2517, 14 kohta ja asia C-388/01, komissio v. Italia, tuomio 16.1.2003, Kok., s. I-721, 14 kohta).

29 Pääasiassa kyseessä oleva riidanalainen kansallinen lainsäädäntö perustuu nimenomaan tämäntyyppisiin kriteereihin, koska siinä säädetään oikeus ilmaiseen vuosittaiseen maksumerkkiin yksinomaan sellaisille vammaisille henkilöille, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on Itävallassa.

30 Tämän kaltainen syrjivä kohtelu voi siis olla yhteisön oikeuden perusteella oikeutettu ainoastaan, jos se perustuu objektiivisiin, kyseessä olevien henkilöiden kansalaisuudesta riippumattomiin syihin ja jos se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (ks. erityisesti asia C-224/98, D'Hoop, tuomio 11.7.2002, Kok., s. I-6191, 36 kohta; em. asia Garcia Avello, tuomion 31 kohta ja em. asia Bidar, tuomion 54 kohta).

31 Objektiivisten, yleistä etua koskevien syiden olemassaoloa koskevan edellytyksen osalta Itävallan hallitus väittää, että pääasiassa kyseessä olevalla toimella on tarkoitus tukea sellaisten henkilöiden liikkuvuutta ja yhteiskuntaan integroitumista, jotka eivät vammansa vuoksi voi käyttää julkisia liikennevälineitä ja ovat siten riippuvaisia yksityisestä ajoneuvosta. Kyseinen toimenpide siis koskee, kuten osoittaa Itävallan hallituksen mukaan se, että maksumerkki on kerrallaan voimassa vuoden, sellaisia henkilöitä, jotka käyttävät tieverkostoa kohtuullisen taajaan. Sen mukaan kotipaikkaa

tai tavanomaista oleskelupaikkaa koskeva edellytys ilmentää siis ilmaiseen maksumerkkiin oikeutettujen henkilöiden tietyn asteista yhteiskuntaan integroitumista Itävallassa.

32 Tältä osin on todettava, että sekä vammaisten henkilöiden liikkuvuuden ja yhteiskuntaan integroitumisen edistäminen että halu taata se, että asianomaisen jäsenvaltion yhteiskunnan ja pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen edun saajan välillä on jokin sidos, voivat olla objektiivisia, yleistä etua koskevia syitä, joilla voidaan perustella sitä, että tällaisen etuuden myöntämiselle asetetut edellytykset voivat vaikuttaa unionin kansalaisten liikkumisvapauteen (ks. analogisesti em. asia D'Hoop, tuomion 38 kohta; asia C-192/05, Tas-Hagen ja Tas, tuomio 26.10.2006, Kok., s. I-10451, 35 kohta ja asia C-499/06, Nerkowska, tuomio 22.5.2008, Kok., s. I-3993, 37 kohta).

33 Lisäksi kuitenkin edellytetään, että tämän tuomion 30 kohdassa mainittua suhteellisuusedellytystä noudatetaan. Oikeuskäytännöstä ilmenee, että toimenpide on oikeasuhteinen, kun sillä voidaan toteuttaa tavoiteltu päämäärä ja kun sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (ks. erityisesti em. asia Tas-Hagen ja Tas, tuomion 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Erityisesti siltä osin kuin on kyse edellytyksestä, jonka mukaan edunsaajalla on oltava sidos asianomaisen jäsenvaltion yhteiskuntaan, yhteisöjen tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus todeta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen etuuden, jota ei säännellä yhteisön lainsäädännössä, osalta, että jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta tällaista sidossuhdetta koskevien arviointiperusteiden vahvistamisessa (ks. vastaavasti em. asia Tas-Hagen ja Tas, tuomion 36 kohta).

35 Oikeuskäytännössä on siis tietyin edellytyksin sallittu se, että kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää, että tietyn asteisen integroitumisen osoittaminen edellyttää, että kyseessä olevalla edunsaajalla on ollut kotipaikka kyseisessä jäsenvaltiossa tietyn ajan tai hän on oleskellut siellä tietyn ajan (ks. vastaavasti em. asia Bidar, tuomion 59 kohta ja em. asia Förster, tuomion 50 kohta).

36 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen toimenpiteen, jolla on tarkoitus helpottaa vammaisten henkilöiden säännöllistä kulkemista Itävallan alueella heidän tähän yhteiskuntaan integroitumisekseen, osalta on todettava, että kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka ovat edellytyksiä, joiden avulla voidaan osoittaa, että kyseisillä henkilöillä on sellainen sidos asianomaiseen jäsenvaltioon, jonka perusteella heidät voidaan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa esittämin tavoin erottaa sellaisista muista käyttäjäryhmistä, joihin kuuluvat henkilöt käyttävät kyseisen jäsenvaltion tieverkostoa yksinomaan satunnaisesti tai tilapäisesti.

37 Lisäksi on todettava, että pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta ilmaisen moottoriajoneuvoille tarkoitetun maksumerkin saamisen edellytykseksi lisäedellytyksiä, jotka koskisivat vähimmäisaikaa, jonka kyseisen henkilön kotipaikan tai tavanomaisen oleskelupaikan tulisi olla sijainnut Itävallassa.

38 Edellisissä kohdissa esitetyt toteamukset kotipaikkaa ja tavanomaista asuinpaikkaa koskevien edellytysten oikeasuhteisuudesta pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön tavoitteeseen nähden pätevät sitäkin suuremmalla syyllä, kun – kuten Itävallan hallitus suullisessa käsittelyssä esitti muiden huomatuksensa yhteisöjen tuomioistuimelle esittäneiden asianosaisten tätä kiistämättä – kyseisiä edellytyksiä tulkitaan laajasti niin, että mainitun ilmaisen maksumerkin saamisen edellyttämä riittävä sidos Itävallan yhteiskuntaan voidaan osoittaa myös muilla seikoilla.

39 Erityisesti kuten Itävallan hallitus suullisessa käsittelyssä totesi, vammaisella henkilöllä, jonka kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka ei ole Itävallassa mutta joka käy kyseisessä maassa säännöllisesti ammatillisista tai henkilökohtaisista syistä, on oikeus saada mainittu ilmainen moottoriajoneuvoille tarkoitettu maksumerkki.

40 Näissä olosuhteissa on todettava, että pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö ei ylitä sitä, mikä on tarpeen sen tavoitteiden saavuttamiseksi.

41 Tästä seuraa, että esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että EY 12 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön kaltaiselle lainsäädännölle, jonka mukaan moottoriajoneuvoille tarkoitettu ilmainen vuosittainen maksumerkki myönnetään ainoastaan niille vammaisille henkilöille, joiden kotipaikka tai tavanomainen asuinpaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella, kun sama etuus myönnetään myös niille vammaisille henkilöille, jotka käyvät kyseisessä maassa säännöllisesti ammatillisista tai henkilökohtaisista syistä.

Oikeudenkäyntikulut

42 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 12 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön kaltaiselle lainsäädännölle, jonka mukaan moottoriajoneuvoille tarkoitettu ilmainen vuosittainen maksumerkki myönnetään ainoastaan niille vammaisille henkilöille, joiden kotipaikka tai asuinpaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella, kun sama etuus myönnetään myös niille vammaisille henkilöille, jotka käyvät kyseisessä maassa säännöllisesti ammatillisista tai henkilökohtaisista syistä.

Allekirjoitukset